

KCPE 2006

KISWAHILI SEHEMU YA KWANZA: LUGHA

Muda: Saa 1 dakika 40

SOMA KWA MAKINI MAAGIZO YAFUATAYO

1. Umepewa kijitabu hiki cha maswali na karatasi ya kujibia. Kijitabu hiki kina maswali 50.
2. Hkwa utafaka kuandika chochote ambacho si jibu andika katika kijitabu hiki.
3. Ukisha chagua jibu lako lionyeshe katika **KARATASI YA MAJIBU** na wala siyo katika kijitabu hiki cha maswali.

JINSI YA KUTUMIA KARATASI YA MAJIBU

4. Tumia penseli ya kawaida.
5. Hakikisha ya kwamba yafuatayo yameandikwa katika karatasi ya majibu:

NAMBA YAKO YA MTHANI

JINA LAKO

JINA LA SHULE YAKO

6. Kwa kuchora kistari katika visanduku vyenye namba zinazokuhusu, onyesha namba yako kamili ya mthani (yaa namba ya shule, na zile namba tatu za mtahiniwa) katika sehemu iliyotengwa mwanzo wa karatasi ya majibu.
7. Usitie alama zozote nje ya visanduku.
8. Iweke safi karatasi yako ya majibu na usiikunje.
9. Kwa kila swali 1-50 umepewa majibu manne. Majibu hayo yameonyeshwa kwa herufi A, B, C, D. Ni jibu MOJA kati ya hayo manne ambalo ni sahihi. Chagua jibu hilo.
10. Kwenye karatasi ya majibu, jibu sahihi lionyeshe kwa kuchora kistari katika kisanduku chenye herufi uliyochagua kuwa ndilo jibu.

Mfano:

Katika kijitabu cha maswali:

21. Kamilisha: Kinda ni kwa ndege. — ni kwa chui

- A. Shibli
- B. Kisui
- C. Kinege
- D. Maige

Jibu sahihi ni B.

Katika karatasi ya majibu:

1 (A) (B) (C) (D) **11** (A) (B) (C) (D) **21** (A) (B) (C) (D) **31** (A) (B) (C) (D) **41** (A) (B) (C) (D)

Katika visanduku vinavyoonyesha majibu ya swali namba **21**, kisanduku chenye herufi B ndicho kilichocho kistari.

11. Chora kistari chako vizuri. Kistari chako kiwe cheusi na kisijitokeze nje ya kisanduku.
12. Kwa kila swali chora kistari katika kisanduku **kimoja tu** kati ya visanduku vinne ulivyopewa.

Kijitabu hiki cha maswali kina kurasa 7 zilizopigwa chapa.

Maswali 1 mpaka 15.

Soma vifungu vifuatavyo. Vina nafasi 1 mpaka 15. Kwa kila nafasi umepewa majibu manne hapo. Chagua jibu lifaalo zaidi kati ya yale uliyopewa.

Kandamiza hakujua thamani 1 watoto 2 siku moja 3 na ulimwengu. Alizoea kuwatumikisha watoto wadogo kwe 4 kuwaajiri watu wazima asije akajiumiza kwa kuwalipa mishahara mikubwa. Siku moja mwanawe 5 ambaye 5 kuyamudu masomo aliamua kuondoka nyumbani bila kuaga. Kandamiza alipofunzwa kuwa mwanawe 6 mjini alihuzunika mno. Moyoni Kandamiza alijua kuwa mtoto huyo 7 jina yeye alivyowafanya watoto wa wengine.

1. A. wa   B. la   C. za   D. ya
2. A. sasa   B. hadi   C. tangu   D. lau
3. A. alipofunzwa   B. alikofunzwa   C. aliofunzwa   D. aliyefunzwa
4. A. kuchelewa   B. kupenda   C. kuchelea   D. kupendelea
5. A. hawezi   B. hakuweza   C. hataweza   D. hajaweza
6. A. ametoroka   B. ametoroshwa   C. ametorokea   D. ametorosha
7. A. angetesa   B. angemtesa   C. angewatesa   D. angeteswa

Taifa lolote 8 wananchi wenye afya. Magonjwa 9 nchi hasara 10 11 pia huwa mzigo mzito kwa mtu binafsi. 12 ya magonjwa hutokana na 13 usafi. 14 huweza kuzuiwa iwapo wananchi wataitikia wito wa kunadhifisha makazi 15.

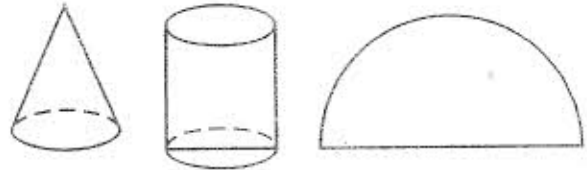
8. A. huhitaji   B. hahitaji   C. yahitaji   D. lihitaji
9. A. hailetei   B. haiteti   C. hayaiteti   D. hayaitetei
10. A. ajabu   B. kamwe   C. tu   D. naam
11. A. bali   B. mbali   C. na   D. ijapokuwa
12. A. Baina   B. Baadhi   C. Kati   D. Zaidi
13. A. kutodumisha   B. kutodumu   C. kudumisha   D. kudumu
14. A. Hii   B. Hizi   C. Hiyo   D. Haya
15. A. lao   B. yao   C. zao   D. wao

Kutoka swali la 16 mpaka 30, chagua jibu lililo sahihi.

16. "Ki" imetuniwaje katika sentensi: Mweni alipokuja alinipata nikifyeka.
A. Kuonyesha hali ya masharti
B. Kuonyesha hali ya kukanusha
C. Kuonyesha hali ya kuendesha
D. Kuonyesha hali ya uongo
17. Ni sentensi ipi sahihi?
A. Ndizi lililoletwa ni fangu
B. Miti zilizoandaa zimeota
C. Zulia ilikuonduliwa ni zuri
D. Wema kunaozungumziwa ni huu
18. Miongoni mwa sehemu hizi za mwili, ni sehemu ipi iliyotofauti na zingine?
A. Paja
B. Kiganja
C. Pafu
D. Goti
19. Polepole, Vibaya, Alasiri, Njiani, ni
A. Vielezi
B. Vivumishi
C. Nomino
D. Viwakilishi
20. Methali inayotoa funzo kuwa: Jambo linaloonekana zito kwa mwingine laweza kuwa rahisi kwako, ni:
A. Bahati ya mwenzio usilalie mlango wazi
B. Mzigo wa mwenzio ni kanda la usufi
C. Kila mwamba ngoma ngozi huvutia kwake
D. Ganda la muwa la jana chungu kaona kivuno.
21. Sentensi "Asingalikwenda kwake asubuhi asingalimkuta" ina maana kuwa:
A. Hakuenda kwake asubuhi lakini alimkuta
B. Alienda kwake asubuhi lakini hakumkuta
C. Alienda kwake asubuhi na akamkuta
D. Hakuenda kwake asubuhi wala hakumkuta
22. Ni maneno yapi ambayo yote ni viunganishi?
A. ila, ingawa, lakini, maadamu
B. huyu, hao, ovyo, na
C. ila, lakini, vizuri, wima
D. ingawa, isipokuwa, zuri, safi
23. Kivumishi cha sifa kutokana na kitenzi angaa ni:
A. Angaza
B. Angazi

24. $\frac{7}{8}$ kwa maneno ni:

- A. Subui nane
B. Thumuni saba
C. Subui
D. Thumuni
25. Kisawe cha neno barobaro ni
A. Banati
B. Kijana
C. Mvulana
D. Shaibu
26. Nomino habari iko katika ngeli ya:
A. U - Zi
B. I - I
C. U - I
D. I - Zi
27. Tano ni kwa Chokaa. Kitita ni kwa
A. Pesa
B. Funguo
C. Ndizi
D. Ngozi
28. Haya ni maumbo gani?

- A. Pembe tatu, Mche, Duara
B. Pia, Mcheduara, Nusuduara
C. Pia, Mchemraba, Mcheduara
D. Pembe tatu, Pia, Nusuduara
29. Chagua usemi halisi ufao wa:
Bahati alisema kuwa angeenda nyumbani kupumzika
A. "Nimeenda nyumbani kupumzika", Bahati alisema
B. "Niende nyumbani kupumzika", Bahati alisema
C. "Nitaenda nyumbani kupumzika", Bahati alisema
D. "Nilienda nyumbani kupumzika", Bahati alisema
30. Yapange maneno yafuatayo kulingana na jinsi yanavyotokea katika kamusi:
(i) *Bandika* (ii) *Beua*
(iii) *Birika* (iv) *Baidika*
A. (i) (iv) (ii) (iii)
B. (iv) (ii) (iii) (i)
C. (ii) (i) (iii) (iv)
D. (iv) (i) (ii) (iii)

Soma taarifa hii kisha ujibu maswali 31 mpaka 40.

Huko Tujueni aliishi mtu kwa jina Mkazeni. Mkazeni alikuwa maarufu katika kutabiri ndoto. Alijulikana pia kwa kuyadadisi mambo yaliyozuka humo kijijini mwao. Kwake kulifurika watu ambao aliwahudumia bila malipo.

Wakati fulani Mkazeni alitashwa kuwa kulikuwa na magari na matrela ambayo yalikuwa yakisimamishwa humo kijiji. Madereva wake walikuwa watu waliojaa wadudu tele mwilini. Madereva hao walikuwa wakiwalaghai gani kijijini huku wakiwaachia "zawadi" zilizoleta "vilio". Alipowaeleza wanakijiji wakamcheka na kumwambia, "Sasa nguvu zako za utabiri zinapotea. Utawezaje kufikiria kuwa magari hayo yataleta balaa? Magari kabeba mali!"

Ingawa magari hayo yalisemwa kiutaniutani, yalimchoma maini, akaamua kufyata ulimi na kukaza nia yake. Alijiandikua kuhimiza aila yake kuhusu umuhimu wa tabia njema.

Ingawa magari nyingine tena akaota ndoto kuwa huko Tujueni kumeingia joka kubwa lililowameza vijana wengi. Ingawa wanakijiji walikuwa wamempuuza hapo awali, aliwafafanulia ndoto hiyo nao wakazidi kumcheka. Sasa tena utabiri umeleta mambo ya nyoka? Tangu uzaliwe umewahi kumwona nyoka kama huyo? Hapo Mkazeni akaona amedharauliwa kupita kiasi, akaamua "kujimezea" utabiri wake mwenyewe, lake liwe jicho tu. Watu ambao waliamua kutojihadhari kabla ya hatari, angewafanya nini? Kidole kimoja kingevunjaje chawa?

Miaka michache ikapita, nayo magari na matrela ya kikweli yakafika pale na kupafanya kituo cha mapumziko. Madereva wakaiona sehemu hiyo ikiwa na starehe nyingi. Tujueni ikajulikana. Biashara madukani na kwenye masoko zikaongezeka.

Baadhi ya watu waliokuwa wamempuuza Mkazeni wakasema, "Oneni mtabiri yule na ndoto zake. Maafa aliyoyatabiri ni hizi pesa tunazozipata? Alitaka tufe maskini? Muone sasa, amenyamaza jii kama maji ya mtungi. Anasema anaihubiria familia yake isijihusishe na biashara haramu. Biashara gani haramu hapa? Cha kupata si cha kuiba."

Baada ya muda, familia nyingi zikaanza kulia. Utabiri ukaja kutokea kweli. Wadudu walikuwa ni UKIMWI na joka likawa maangamizi yaliyoletwa na madhara ya UKIMWI. Wanakijiji waliathirika na kujuta. Kituo hicho cha biashara kikawa na sifa mbaya. Watu wengi wakafa na biashara ikazidi kufifia.

Mkazeni akawa anasikitishwa na matokeo ya mapuuza na tamaa za wanadamu. Kwake yeye na familia yake waliendelea kuishi vyema kinidhamu.

31. Mkazeni alikuwa karimu kwa sababu
A. alitabiri mambo mengi bila chuki
B. aliwatabiria watu mambo bila kuwapisha
C. watu wengi walimwendea kwa utabiri
D. watu wengi walimdharau lakini hakulipiza
32. UKIMWI ndotoni unaweza kulinganishwa na:
A. wadudu na joka kubwa
B. matrela na madereva
C. madereva wenye wadudu
D. vijana wenye wadudu
33. Wanakijiji wanaosema, "Sasa nguvu zako za utabiri zimepotoka" wanamaanisha:
A. Mkazeni si mtabiri tena
B. wanaamuku utabiri wa Mkazeni
C. wanasutaki utabiri wa Mkazeni
D. Mkazeni hutabiri yasiyo ya kweli
34. Biashara madukani ziliongezeka kwa sababu
A. watu wengi walikuja kutafuta utabiri wa Mkazeni
B. kulikuwa na starehe nyingi katika masoko
C. Tujueni ilikuwa kituo cha mapumziko cha madereva wa matrela
D. Tujueni ilijulikana na madereva wa matrela makubwa
35. Watu wengi wa Tujueni walikuwa ni:
A. wenye tamaa na watabiri
B. wapuuuzaji na watabiri
C. wenye tamaa na malezi bora
D. wapuuuzaji na wenye tamaa
36. Kulingana na taarifa hii, UKIMWI uliendelezwa sana na:
A. madereva wa magari na matrela
B. wafanyibiashara wenye matrela na magari
C. madereva wapitia katika vituo vya biashara
D. wazazi wenye tamaa ya kupata mali
37. Baada ya Mkazeni kupuuuzwa tena alichukua hatua zipi?
A. Alitabiri mara ya pili na kungojea matokeo
B. Alibishana na wapuuuzaji na kuwapa matokeo
C. Aliwaangalia tu waliompuuza na kuendelea kutabiri
D. Alinyamaza, a'aongoza familia na kungoja matokeo.
38. Kutojihadhari kabla ya hatari ni sawa na:
A. kutojitayarisha kukabiliana na tatizo
B. kutoshughulika na hatari
C. kutoshughulika matatizo yajapo
D. kutoogopa dhara ya tatizo.

39. Familia ya Mkazeni ilirusurika kwa kuwa:
A. ilikuwa ikifundishwa kuhusu utabiri
B. haikufanya biashara na madereva
C. ilizingatia maadili na mashauri
D. Mkazeni alikuwa mtabiri
40. Kichwa kifaacho zaidi kuelezea kifungu hiki ni:
A. Mkazeni wa Tujueni na utabiri wake
B. Asiyesikia la mkuu huvunjika guu
C. UKIMWI utaangamiza watu wengi
D. Mchelea mwana kulia hulia mwenyewe

Soma taarifa hii kisha ujibu maswali 41 mpaka 50.

Maendeleo ya nchi hutegemea mchango na juhudi za kila mwananchi. Hata hivyo ni jambo la kusikitisha kuona kuwa baadhi yetu tuna fikira zisizo za kizalendo kuwa wengine ndio wanaopasa kuiendeleza nchi. Watu wa aina hii hutarajia serikali kuwafanyia nchi hii lile. Hawathubutu kujiuliza, je, mimi nimeifanyia nini nchi yangu?

Inafaa tukumbuke kwamba nchi ni kama chombo cha usafiri na kila mtu ana wajibu wa kuhakikisha kwamba chombo hicho kimekwenza ipasavyo. Tunahitaji kuwa na bidii za mchwa za kujenga kichuguu. Tuwe na umoja wa nyuki ambao joto ni viumbe wadogo hudiriki kutengeneza asali ambayo huwafaa wao na kuwalisha binadamu. Ikiwa ududu hivi vinaweza kuilisha jumuiya, sembuse sisi?

Mungu amepitikia kila mmoja wetu vipawa anuwai. Ni juu yetu kuvitumia vipawa hivi kuinua uchumi wa nchi. Tukiitahidi pamoja tutaweza kutatua matatizo mengi yanayoikumba nchi. Tukumbuke kwamba kinga na kina kipo moto uwakapo. Wananchi katika nyanja mbalimbali hawana budi kuzimarisha nyanja hizi ili kuinua hali zao za maisha. Mathalani, wakulima watumie njia za kisasa za ukulima ili kuzalisha mazao mengi. Wafanya hivyo, tutaweza kukabiliana na baa la njaa ambalo linawadhuru wananchi wengi.

Vijana nao wana jukumu lao kwa taifa. Wewe kama mwanafunzi, unaweza kuchangia maendeleo ya nchi hii kwa kushiriki kikamilifu katika shughuli zote za shule. Ujibidiishe vilivyo, si katika masomo pekee, lakini pia katika michezo. Kwa kuiendeleza michezo ya riadha na hata ya kuigiza, utakuwa umeiendeleza nchi kwa kuukuza utamaduni wako. Isitoshe, unaweza kushiriki katika shughuli za kuzoa taka katika mtaa ulio karibu na shule yako. Ukifanya hivyo utakuwa umeitikia wito wa serikali wa kuhifadhi mazingira.

Sehemu za mashambani zinahitaji kushughulikiwa kimaendeleo. Licha ya kuwa sehemu nyingi zina rutuba, vijana wengi baada ya kupata masomo huhiari kuhamia mijini kutafuta kazi zenye hadhi. Mashamba yameachiwa wazee na bila shaka mazao yamekuwa haba. Hebu tujiulize, je, ikiwa sisi vijana tutaziacha sehemu zetu na kuhamia kwingine, nani atakayeziauni? Je, hatujui kuwa chetu ni chetu na nguo ya kuazima haifai chochote? Ni vyema tukumbuke kuwa ikiwa tunataka kusaidiwa kuendeleza sehemu zetu, ni lazima sisi wenyewe tuwe tayari kuzitumikia kwani abebwaye hujikaza. Mapenzi kwa nchi ni muhimu mno. Shime tuungane kuijenga nchi yetu.

41. Maendeleo ya nchi yanahitaji
- kushughulika kila mara katika kilimo
  - ushirikiano wa kila mwananchi
  - kutotarajia serikali kufanya kazi
  - watu wengine kuendeleza nchi
42. Watu walio na fikira za khalendo ni wale:
- wanaotarajia kusewa kila mara
  - wanaowataka wengine kushughulikia miradi ya maendeleo
  - wasiojua wamifanya nini nchi
  - wasiopaza wajibu wao katika kuendeleza nchi
43. Nchi ni kama chombo cha usafiri kwa sababu:
- wananchi wasipoiendeleza nchi itazorota
  - bila chombo usafiri haufanikiwi
  - wananchi wasiporudi mashambani nchi itazorota
  - bila wasafiri nchi haifanikiwi
44. Binadamu wanalinganishwa na nyuki kwani
- wakiwa na bidii nyingi wanaweza kujifaidi wao na wengine
  - nyuki wana umoja japo ni yiumbe wadogo
  - wakiwa na umoja na bidii wanaweza kujifaidi wao na wengine
  - nyuki na mchwa wana bidii za kujenga.
45. Katika kifungu, matendo yanayoonyesha ukweli wa methali, "Kinga na kinga ndipo moto uwakapo" ni:
- vijana kuzoa taka na sote kushiriki katika michezo
  - wote kurudi mashambani na kulima kwa bidii
  - vijana kudumisha utamaduni na kuimarisha elimu
  - ushirikiano wa nyuki na wananchi kujitahidi pamoja.
46. Kulingana na kifungu, matatizo mengi yatatatuliwa iwapo
- tutafanya kazi kwa pamoja bila kuzingatia tofauti zetu
  - sote tutakuwa na vipawa tofauti tofauti
  - sote tutajibidiisha katika masomo yetu
  - tutatarajia misaada kuinua hali za maisha yetu.

47. Vijana
- wanapaswa tu kushughulikia masomo
  - wanapaswa kusoma ili kukuza utamaduni
  - wanapaswa kushiriki kuimarisha nchi katika nyanja mbalimbali
  - wanapaswa kushirikiana wao kwa wao kujinua na kuimarisha kilimo
48. Kulingana na kifungu maana ya kazi zenye hadhi ni:
- kazi zinazolipa mishahara mikubwa
  - kazi zinazofikiriwa kuwa bora kuliko za shambani
  - kazi zenye marupurupu mengi kuliko za shambani
  - kazi za walio na elimu ya juu
49. Kulingana na kifungu hiki, abebwaye hujikaza ina maana:
- unaposaidiwa lazima nawe pia ujitahidi
  - ukibebwa mgongoni usilegee kamwe
  - tusitarajie kusaidiwa bila kusaidia
  - tukiwasaidia wengine lazima tujitahidi
50. Ikiwa vidudu hivi vinaweza kulisha jumuiya, sembuse sisi? maana yake ni
- nyuki wanaweza kulisha watu wengi
  - binadamu ana uwezo wa kushirikiana
  - nyuki wana ushirikiano kuliko binadamu
  - binadamu wana nguvu za kuzalisha kuliko nyuki